

HALLER ISTVÁN

A ZSIDÓKÉRDÉS
ÉS
A KERESZTÉNY TÉRFOGLALÁS
VÉGLEGES MEGOLDÁSA

A SZERZŐ KIADÁSA

ELŐSZÓ.

Nem szoktam úszni az árral. Mikor a politika porondjára sodort a végzet – mert soha nem ambicionáltam ezt a pályát –, a mindenható liberalizmus és a népszerűségének tetőfokán álló függetlenségi 48-as árral szálltam szembe keresztény, népi, sőt néppárti, akkor reakciónak mondott eszmék védelmére és propagálására. Később ötöd-hatod magammal a munkáskérdést teljesen monopolizáló és ezt a pozícióját minden terrorral védelmező szociáldemokráciával szemben kezdtem meg a keresztény szocialista szervezkedést kemény harcokkal, nem egyszer véres csatákkal. Nem a más fejét vertem be, hanem mások az enyémet. A háború után – ezt is tudják jó egynéhányan – törvényes mederbe tereltem és lényegesen lemérsékeltem egy olyan követelést, amelynek az is kénytelen lett volna koncessziókat tenni, akiknek homlokegyenest ellenkező volt a felfogása. A legitimizmus zászlótartói közé akkor léptem, amikor a királyt már fogoly gyanánt szállították Funchal felé. Nem jelentkeztem koncesszióért, jólfizető vállalatok igazgatóságaiba. Ahová iparkodásom nélkül meghívtak, ott ráfizettem. Saját vállalkozásaimat elsodorta a dekonjunktúra. Nem értettem, de nem is akartam érteni a konjunktúra kihasználásához. Lelkileg így mindenestre független maradtam és régi elveim mérlegén objektíve

nem mondtam véleményt valamiről, ha arra a belső meggyőződés vagy a vállalt állásponttal szemben érzett kötelesség nem kényszerített. A társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról szóló törvény ezzel a kényszerítő hatással van rám, mert olyan problémával foglalkozik, amelynek megoldása az 1920-as években is tervbe volt véve. A cél akkor is az volt, hogy a társadalom megbolygatott egyensúlyát helyre-

állítsuk, az egymást gyűlölő osztályokat kibékítsük, az egységes felfogású magyar nemzetet kialakítsuk, az asszimilációt minden faj és nemzetiségnél előmozdítsuk. El akartuk tüntetni és végleg megszüntetni a zsidó, a német, a tót, a szerb kérdést, és a megmaradt területen olyan átalakulási folyamatot elindítani, hogy belátható időn belül eltűnjön minden különbség a nemzethez való tartozás, a nemzeti célok szolgálata, a nemzeti kultúra és közgazdaság érdekében való munka tekintetében állampolgár és állampolgár között. A szentistváni államszervező gondolat továbbépítése volt a cél, mert egy pillanatig sem jutott eszébe egyetlen felelős tényezőnek sem, hogy olyan rendelkezést tegyen, vagy törvényt hozzon, amely Csonka-Magyarországon a különféle népelemek amalgamizálási folyamatát gátolja, vagy hátráltassa.

Ilyen törvényt ezután sem szabad hozni. Az asszimiláció helyett a disszimiláció folyamatának megindítása katasztrofális következményekkel járna. Hova vezetne, ha a 100-200 év óta itt élő, minden hazafias kötelezettségének lelkiismeretesen megfelelő polgárban állami intézkedések keltenék fel a kételyt aziránt, hogy teljes jogú állampolgár-e, magyar-e, vagy olyan ember, aki minden igyekezete mellett sem érheti el, hogy százszázalékos magyarnak legyen elismerve, akinél családfakutatás nyomán megfogják állapítani, hogy bár soha életében más állami és nemzeti kapcsolata nem volt csak a magyar, mégsem lehet minden fenntartás nélkül magyarnak elismerni. E sorok írója például német születésű és igazoltan százszázalékos árja, de 221 év óta él őseiben magyar földön. Magyar kultúrában nevelődött. Annyira magáévá tette a magyar faj kulturális és gazdasági érdekét, hogy kora ifjúságától kezdve késhegyig menő harcot folytatott és nem csekély ódiiumot vállalt ezért. Kérdezem én is magamtól, hogy valódi magyar vagyok-e? Nem kérdezem, mert tudom, hogy igen. De szabad-e oda fejleszteni a dolgokat, hogy ezt bárki is kérdezze önmagától, aki eddig léleken, érzésben, magyarnak tudta magát, szóval és tettel, magyarnak mutatkozott? Nem. Minden megengedhető súlyos szociális problémák megoldása érdekében, az államfenntartó nép fejlődésének és jövőjének biztosítására. A legradikálisabb intézkedésekre, gazdasági és társadalmi struktúrába való legmélyebb belenyúlásra is *salvus conductus* adhat a minden tété-

les törvény fölött álló életjog. De nem lehet mentséget találni olyan intézkedésre, amely a nemzetet károsítja, a nemzeterő gyarapodását kockáztatja. A kis számú magyar népnek élet-szükséglete, minden kitermelhető fillér és minden vércsepp, amely az ezeréves haza fölvirágoztatására és megvédésére használható. Nem bánhatunk tehát könnyelműen elvekkal és státutumokkal, elméletekkel és rendszerekkel, amelyek homogénebb összetételű nemzeteknél az erőfokozására alkalmasak, nálunk azonban destruáló és dekomponáló hatásúak.

Ezer év igazolta szent István politikai vezető gondolatát, hogy a kis számú magyarságnak iparkodnia kell magába olvasztani az itt talált és természetesen a később idejött népelemeket is, mert csak így tudja létét és fennmaradását biztosítani ezen a viharterületen, ahol minden elődje elpusztult.

Az államfenntartó magyar faj hegemoniáját a kulturális gazdasági és politikai téren meg kell ővni, ha elveszett, helyre kell állítani. Ez jogos, sőt szükséges törekvés, amelyet el kell ismernie mindenkinek, aki a magyar állam területén él. Azt azonban, akiben meg van az erre való készség, aki hajlandó magát minden tekintetben alárendelni ennek a hegemoniának, aki bele akar olnadni a magyar nemzeti közösségbe, nem szabad elutasítani, nem szabad elkülönülésre, kiválásra kényszeríteni. Ez hiba volna a nemzet erőgyarapodása szempontjából. A magyarság képes más faj ok asszimilálására. Ezt a képességét, amely megbecsülehetetlen nemzeti tőkéje egy kis népnek, nem szabad érvényesülésében mesterségesen akadályozni. Egy olyan törvényt tehát, amely a faj erősítését van hivatva szolgálni, ebből a szempontból kell megbírálni.

Ez a célom. Lehet, hogy megállapításaim, egy része a jobb, más része a baloldalon nem fog tetszéssel találkozni, ez azonban nem ok arra, hogy el ne mondjam észrevételeimet és ne próbáljam, talán újra szemben az árral, szolgálni a magyar nemzet valódi érdekét. A törvény kerettörvény és minden a végrehajtástól függ. Abban bízom, hogy fejtegetéseimnek ennek során meglesz a kívánt hatása.

Budapest, 1938 május 25.

Haller István.

Több kenyér kell a keresztény intelligenciának.

Nagyobb műveltség – kevesebb kenyér.

Aki kultúrában emel egy népet, de ugyanakkor nyomorban hagyja, forradalmat készít elő, amelyet szerencsés esetben esetleg megelőzhet a mulasztás pótlásával, de csak igen nagy gond és súlyos áldozatok árán.

A sorozatos magyar kormányok mindegyike nagy súlyt helyezett arra, hogy a nép kultúrnívóját emelje. Jogos büszkeséggel hivatkozott is arra minden közoktatásügyi miniszter, hogy pótolta a mulasztásokat, a népoktatás számára újabb objektumokat emelt, tanterveket reformált, új iskola típusokkal egészítette ki a régieket. Ez rendjén is van. Egyre kevesebb az analfabéta, több az újságolvasó és rádióhallgató, a gyűlések, mozik és színházak látogatója, a szervezkedő, politizáló, a saját szűk érdekkörében túltekingő, a közösséget figyelő, a közállapotokat bíráló ember.

Csakhoggy...

A nagyobb tudás, a magasabb kultúrfok növeli az igényeket az étellel szemben. Ignoti nulla cupido, de annál élénkebb a vágy a megismert kényelem, luxus, testi és szellemi táplálék után. A szaporodó igények kielégítésének lehetősége azonban nem mindig tart lépést azok növekedésével még a legszerencsésebb országokban sem. Nálunk nagyon is nem tart lépést. Termelésünk fejlődik ugyan, nemzeti jövedelmünk emelkedik, de jobban fokozódnak a szükségletek és szaporodnak maguk az igénylők. Ennélfogva a társadalom minden rétegében állandóan nő a sorsával, gazdasági helyzetével elégedetlenek tömege. Az értelmiségi pályákon épúgy szaporodnak a munkahelyet

hiába keresők, mint a mezőgazdaságban és időközönként az iparban. Egy gyökértelenül ide-oda hullámzó, tulajdonképpen sehová sem tartozó hadsereg verődik össze, amelyben képviselve van a kétkezi munkástól felfelé a legmagasabb kvalifikációig a társadalom minden rétege. Ez a tábor izgatott, keserű és elégedetlen hangulatú. Nem a röpcédulák, az agitátorok, a gombamódra szaporodó pártok lazítják, hanem az állandó lemondás kényszere, a kétség, hogy gazdasági helyzete egyáltalában fog-e javulni, a félelem, hogy minden iparkodása és reménysége hiábavaló lesz a mai gazdasági struktúrában, társadalmi és állami be rendezkedés mellett, az összehasonlítás, amelyre nap-nap után ezer módja van a tábor minden tagjának a saját elesettsége és mások stabil helyzete, a saját nyomora és mások jómódja között, akkor, amidőn tudással, munkakészséggel épügy, vagy még jobban fél van szerelve, mint a sors kegyeltjei. És ahol ez a tábor növekedőben van, ahol milliók sínylődnek a létminimumot meg nem ütő évi keresettel, ott szükségszerűen előáll az a helyzet, hogy a társadalomnak csaknem minden rétege keserúséggel, lázongó tiltakozással telítődik a ma ellen és elszánt akarattal arra, hogy gyökeres változást erőszakoljon ki a legősibb és a legszentebb természetjog, az élet joga alapján.

Három millió proletárról beszélnek nálunk a falukutatók. Pedig ezek nem veszik számításba a városi proletárokat, főképen nem azokat, akik anyagi erejük végső megfeszítésével iparkodnak a látszatot fenntartani, azt a látszatot, hogy értelmiségük révén a magyar középosztályhoz tartoznak, ahhoz az osztályhoz, amelynek a magyar állam fenntartásában és kultúrája megteremtésében, történelmi hivatásának szolgálatában és nemzeti öncélúságának képviselésében oroszlánrésze volt és van. Ha a falukutatók megállapításához ezt is hozzáadjuk, akkor rendkívül sötét kép alakul ki az államfenntartó nép szociális helyzetéről. Olyan sötét kép, amelyet sötétebbé nem tehet semmiféle aláfestés. Ezt a képet a maga valóságában látja mindenki, akinek nincs rózsaszín szemüveg az orrán. Ismernie kell ellenzékinek és kormánypártinak, közgazdásznak és szociológusnak, emberbarátnak és népapistolnak egyaránt. Egy nemzet, amely előtt gigászi feladatok állnak, amelyekkel való megbirkózásra minden erőt összesítenie kell, nem nézheti tétlenül ezt az állapotot. Változtatnia kell rajta, ha élni akar. Ebben nem aka-

dályozhatja meg semmi. Sem múlt, sem tradíció, sem hagyomány, sem alkotmány, sem tételes törvény, sem foglalkozási ágak és társadalmi rétegek külön érdeke, in articulo mortis, a halálveszedelem pillanatában, az élet megmentésére még a tételes erkölcsi törvény megsértését is megengedi minden morális. Mert a törvény, a rend, a gazdaság, a vagyon, a termelés, az állam, a hatalom, az alkotmány az emberért van, az államalkotó emberek összességéért, a nemzetért. A summum iuss, summa injuriává válik, ha az állam olyan állapotokat tart fenn és véd meg, amelyek között és amelyek következtében a területen élni hivatott és jogosított nép sorvadásra van kárhozthatva és az őt megillető szellemi és gazdasági Imperium elvesztésére ítélve. A nemzetnek joga van revideálni szellemi és anyagi birtokállományát, joga van befolyásolni annak eloszlását és megváltoztatni, irányítani annak funkcióját, ha úgy találja, hogy erre saját jövője szempontjából szükség van. Az, hogy ez a helyzet saját hibájából és mulasztásából állott elő, csak fokozza kötelezettségét arra, hogy változtasson rajta. Ezt a köteletséget önmagával szemben minden egészséges ösztönű és élni hivatott nemzet teljesíti még akkor is, ha saját múltját állítják szembe vele tilalomfa gyanánt. Ha egy kormányzat a maga országa számára békés fejlődést és nyugodt haladást akar, nem fogja bevárni, hogy revolúció végezze el azt, amit az evolúció is elintézhet, ha az adott pillanatban felismeri köteletségét és nem habozik a legradikálisabb eszközöket is igénybe venni egy kóros állapot megváltoztatására és a nemzet számára járható út kijelölésére.

A magyar kormány olyan országnak áll az élen, amely nem a korlátlan lehetőségek hazája, ahol nem veszedelmes a legnagyobb vagyoni ellentét fenntartása sem, mert emellett minden életrevaló ember teremthet még magának nyugodt egzisztenciát, hanem egy olyan országnak, amelyben nagyon is szűkre szabott határok között az emberek jóformán egymás gyomrába látnak, minden falatot és minden fillért számontartanak, amelyben csak úgy jut mindenkinek még a létminimum is, ha senkisésem vesz el túlságosan nagy részt az egészből a maga számára. Ebben az országban, Csonka-Magyarországon a szociális igazság szolgálata, a gazdasági egyensúly megóvása, ha megvan zavarva, helyreállítása az államalkotó faj eltartását és az állam fenntartását

jelenti. Ezt a programot vallja a magyar-kormány. Lényegében Darányi bemutatkozó beszédétől kezdődőleg egészen a győri manifesztációig, a megalkotott törvények és kiadott rendeletek csaknem mindegyike a szociális helyzet javítását, a gazdasági ellentétek kiegyenlítését célozták, az evolúció útját egyengették, a népi emelkedés akadályait és korlátait bontogatták. Ebben a munkában szükségképen el kellett jutnia a magyar értelmiség problémájához, amely éppenséggel nem új, nem a legkisebb és nem a legnagyobb probléma a sok közül. Részletprobléma, ahogy részletprobléma mindaz, ami ezzel kapcsolatban felmerül, vagy megoldásra kerül.

A megérett probléma.

1920-ban terelték az események a törvényhozás és államvezetés figyelmét először a magyar értelmiségi osztályra. Egy nagy mulasztás és egy szörnyű nemzeti katasztrófa következményével találta ekkor magát szembe. Veszedelemes méreteket öltött az értelmiségi munkanélküliség. Ez a veszedelem mértani haladványban nőtt volna tovább, ha azt nem mérsékeli és nem odázza el a törvényhozás, az egyetemi zártszám, a numerus clausus bevezetésével. A kormány évek óta a maga auktoritásának latbavetésével el tud helyezni évi 2–3000 embert, ezzel állandóan csökkenti azt a kontingenst, amely munkára és pedig értelmiségi munkára vár. Mindezek dacára mégis mintegy 15.000 főnyi értelmiségi pályára kvalifikált ifjúság keres ma is elhelyezkedést és hangoztatja mind türelmetlenebbül ahhoz való erkölcsi jogát, hogy annak az államnak a területén találjon megélhetést, amelyben született és amely igénybe veszi véradóját, ha a körülmények ezt megkövetelik. Legalább ötszöröse volna a mainak ez a szám, ha nem lettünk volna elég előrelátók és elszántak arra, hogy korlátozzuk az egyetemi hallgatók számát és ezzel ifjúságunk egy részét idejében más pályára tereljük. Ma egy teljesen megoldhatatlan problémával állnánk szemben. Lényegében az úgynevezett zsidótörvényt, helyesen a keresztény népelemnek a gazdasági életben való erősebb részesedését biztosító törvényt is az tette szükségessé, hogy *a)* a numerus clausus nem volt elég szigorú és nem lett teljes egészében betartva, *b)* elmaradt annak a tervnek a realizálása, amely már

akkor minden szerzett jog sérelme nélkül, ahogy ezt az egyetemi numerus clausus törvény is tette, biztosította volna a keresztény intelligenciának átképző tanfolyamokon megadott gyakorlati képzés után a gazdasági életben való elhelyezkedést. Még mindig több diplomát gyártunk, mint amennyinek birtokosát mai gazdasági nívónkon a nemzet termelő rétege eltud tartani, kiváltképpen, amikor a gazdasági téren uralkodó rétegben olyan tendencia is megnyilvánul, hogy az alkalmazásnál lehetőleg mellőzze. A munkanélkül tengődő és sorsa fölött kétségbeesett keresztény intelligenciáról való gondoskodás kényszere azonban az egyetemi zártszám statuálása nélkül kétségtelenül sokkal hamarabb beállott volna és a megoldás sokkal nehezebb – felfogásom szerint – teljesen lehetetlen volna.

A halogatásnak nem lett volna semmi értelme. A fejszét a fa gyökerére kell tenni, mert a problémák nem oldódnak meg maguktól. Ez nem olyan baj, mint a fiatalság, amely minden nap kisebb lesz, hanem ellenkezőleg, egy dimenziójában növekedő és érdességében fokozódó veszedelem.

Periculum in mora. A kormány tehát jött egy a társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról szóló törvénnyel, amelyben továbbfejleszti a zártszám rendszerét és ezen belül az arányosítás gondolatát. Ennek a törvénynek indoka épúgy nem lehet a bosszú, nem a felekezeti, vagy faji elfogultság, nem az antiszemitizmus, mint ahogy nem volt az az egyetemi numerus claususnak. Csak járulékosan, kihatásaiban érintette a zsidóságot kedvezőtlenebbül, mint a többi felekezeteket, mert, ha egyszer az államrezon megkövetelte a korlátozást, az alól kivételt éppen a jogegyenlőség elvénél fogva nem lehetett tenni senkivel, a zsidósággal sem. A pozíció pedig, amelyet a korlátozás életbelépte előtt a zsidóság az egyetemeken elfoglalt, kivételesen domináló volt és a népességben képviselt arányszámot többszörösen túlhaladta. Ha a zsidóság nem lépte volna túl ezt az arányszámot, úgy mint a többi felekezet nem lépte túl, a numerus clausus ránézve sem jelentett volna semmivel sem többet, mint más felekezetek számára. Akcidentális dolog volt, hogy többet jelentett. Ugyanez a helyzet azokon a területeken, amelyeken az Imrédy-kormány az egyensúlyt a zártszám bevezetésével akarja helyreállítani. Ez a javaslat tehát szintén nem a lényege és tendenciája, hanem pusztán

kihátasai alapján nevezhető zsidótörvénynek, mert a magyarság gazdasági térfoglalása – ez a lényeg és cél – csak azok rovására történhetik, akik ezt a területet ezidőszerint túlzott mérvben tartják elfoglalva, itt-ott szinte monopolizálva.

Az eldöntendő kérdés ma már nem az, ami fölött éveken át folyt a vita, hogy van-e zsidókérdés, amelynek a gyökere az, hogy a zsidóság a gazdasági téren túlsúlyra tett szert a 95%-os keresztény népelemmel szemben, ahogy azt gróf Bethlen István és Eckhardt Tibor Darányi Kálmánnal és Imrédy Bélával egyöntetűen vallják, hanem az, hogy a sok magyar probléma között, az egész gazdasági struktúra átszervezésének feladata mellett ennek a részletkérdésnek tervbe vett megoldására a tervezett mód helyes-e, vagy sem? Eléri-e célját: a magyar keresztény elem erősebb részletetését a gazdasági életben? Teremt-e keresztény vállalkozókat, vállalatokat, önálló egyszisztenciákat, vagy csak a gazdasági élet bürokráciájában biztosít helyet számunkra? Ad-e tényleg kenyeret és pedig gyorsan azoknak, akik erre várnak? Kielégíti-e azt a társadalmi réteget, amelynek katasztrofális helyzete ehhez a törvényhez a lökést adta? Teremt-e megnyugvást jobbról és balról egyaránt? Megoldja-e végleg a keresztény értelmiség gazdasági válságát és ezzel kapcsolatban megoldja-e végleg a zsidókérdést?

Arról szó sem lehet, hogy ez a törvény pontot tegyen az átszervezési munkára és utolsó téglája legyen annak az ívnek, melynek tartania kell a magyarság gazdasági jövőjét és áthidalni a meg nem felelő jelenből egy normálisabb fejlődésű jövőbe. A teendők hosszú sorozata vár még a törvényhozásra. Rendezni kell a termelő tevékenység és a hitel viszonyát. Le kell építeni a mezőgazdasági birtokkategóriák aránytalanságait. Meg kell gyökereztetni az egyre szaporodó mezőgazdasági proletariátust. Ki kell venni a munkásságot a jelenlegi politikai és világnézeti befolyásolás alól. Meg kell teremteni a magántisztviselők szolgálati pragmatikáját, kamaráját. Helyre kell állítani a köztisztviselők fizetését. Gondoskodni kell a gyermeknevelés terhének a család és a társadalom közötti megosztásról. El kell távolítani népszaporodásunk erkölcsi és anyagi gátjait. Szóval a teendőknek hosszú és súlyos sorozata áll előttünk. Rangsorolást a problémák között sem azok súlyosságát, sem sürgősségét illetőleg nem kívánunk tenni, de annyi bizonyos, hogy a zsidókérdés,

mini gazdasági és szociális probléma eredményesen csak úgy oldható meg, ha ezek is sorra kerülnek, mert önmagában véve alig lesz több tüneti kezelésnél.

Egész legyen a megoldás.

Ennek a törvénynek nem szabad félmegoldást hoznia. Úgy a zsidóságnak, mint a magyar nemzetnek eminens érdeke, hogy a megoldás végleges legyen, megnyugvást hozzon és kivonja azt a méreganyagot, amely a társadalomba ennek révén beszívódott, hogy béke s nyugalom biztosítsa a gazdasági élet egyensúlyát és mindazok zavartalan tevékenységét, akik ebbe bekapcsolódtak. A magyarság számára vissza kell szerezni a gazdasági és szellemi életben a vezetést, úgyhogy a zsidóság ennek kiegészítője és szerves része legyen, megtalálja a munkálkodásnak a magyarsággal egyenlő feltételeit, védelmet és biztonságot, de ne uralkodjék fölötte és ne nyomja rá arra saját bélyegét. A törvénynek nem szabad túlzásba esnie, nehogy egy olyan folyamatot indítson meg, amely a nemzeti egység kifejlődésének feltétlenül szükséges processusát hátráltatja, vagy egyenesen megakasztja, de viszont el kell érnie azt, hogy egyrészt levezesse és pedig záros határidon belül azt az izgalmat és nyugtalanságot, amelyet a kenyértelen keresztény intelligencia szaporodása és elégedetlensége okoz, másrészt elindítsa a keresztény magyarságot a gazdasági pozíciók meghódításának útjára, a gazdasági élet irányításának megszerzésére.

A zsidókérdés megoldásának szükségességét és irányelveit e sorok írója már 1926-ban leszögezte «A keresztény politika» című munkájában :

«A keresztény politika feladata a társadalmi, kulturális és gazdasági szervezkedés eszközeivel visszaszerezni a hegemoniát a magyarság számára. Kereskedelem, bank, börze, nagyipar, sajtó nem lehet monopóliuma a zsidóságnak. Az intellektuális pályákon is le kell szállítani az arányukat, hogy a nemzeti munkafelosztásban egészséges és igazságos viszonyt teremtsünk és megélhetést biztosítsunk a magyar intelligenciának. Akár felekezetnek tüntesse fel magát a zsidóság, akár elismerje, hogy faj, a dolog lényegén ez mit sem változtathat. Nem követelheti, hogy ez a túlsúly, amelyet a gazdasági téren szerzett,

érintetlen maradjon, sőt gyorsuló tempóban növekedjék». Mert a zsidóság «Az egész magyar vagyontól, az egész magyar kultúrlehetőségből sokkal nagyobb részt foglalt le magának, hogy sem a maradékkal a trianoni határok közé szorított magyarság beérhetné. A probléma faji, hatalmi, gazdasági, kulturális és szociális elemekből van összetéve. Kitérni előle gyávaság és vak-ság volna».

«Törekednünk kell arra is, hogy a zsidóság értékesebb, megnevelhető részét keresztény és nemzeti irányban csakugyan megneveljük. Ne a pusztá nyelvi vagy társadalmi asszimiláció legyen a célunk, mert ezzel semmit sem érünk el, legfeljebb csak ártunk vele az ügynek. A zsidók befogadásának és aggodalom nélkül való alkalmazásának legelső feltétele kell, hogy az erkölcsi és hazafias asszimiláció legyen, az az erkölcsi át-
idomulás, amely a zsidót kivonja a nemzetközileg együttérző, a hazát csh érvényesülési területnek tekintő destruktív tulajdonságokban gazdag zsidó közösségből.» Ez azonban nem sikerülhet mindaddig, amíg a zsidóság szociális és kulturális helyzete nem lesz nagyjából ugyanaz, mint a befogadó népé. A keresztény politika feladata ezt szolgálni kettős irányban : a keresztény lakosságnak a zsidóság által elfoglalt pályákra való erősebb ránevelésével, hogy így a monopolisztikus területeken versenyt támasszon neki, másrészt azzal, hogy a munkamegosztást és foglalkozásbeli tagozódást törvényes intézkedésekkel is elősegíti és kikényszeríti.» (A kér. pol. 101, 2, 3.)

Ha ezekből a szempontokból nézem a törvényt nem talá-lom a tervbe vett intézkedéseket tökéletesen megnyugtatónak.

A 80-20-as arány öt év alatt.

A törvény első paragrafusában felhatalmazást kér a kormány arra, hogy a társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosítása végett szükséges intézkedéseket a törvény életbeléptetésétől számított három hónap alatt megtehesse. A következő paragrafusokban meghatározza a tárgykört, amelyekre, a kiadandó rendeletek vonatkozni fognak. Ezek a sajtó, a szín- és filmművészet, valamint az 1937. évi XXI. t.-c. hatása alá eső olyan vállalatok, amelyeknél a tisztviselői, kereskedősegédi, vagy más értelmiségi munkakörben foglalkoztatott munkaerők száma tíz, vagy ennél több.

A 4. § mondja ki ezt az alapelvet, hogy a fenti munkakörben alkalmazott értelmiségi munkaerők aránya 80-20%, kell, hogy legyen a keresztény és zsidó alkalmazottak között. Ezt az arányszámot kiegészíti azzal a rendelkezéssel, hogy a bármi címen fizetett illetmény tekintetében is ezt az arányt kell betartani.

A sajtó és a szín, illetőleg filmművészet terén az arányszámot 1939. évi december hó 31-ig napjáig kell elérni, ami alól indokolt esetben a miniszterelnök kivételt tehet.

Az orvosi, ügyvédi, mérnöki kamarák addig, amíg a 80-20-as arányt el nem érték a kamara tagjai közé új felvételeket csak 95.5%-os arányban eszközölhetnek.

Az 1937. 21. t.-c. hatálya alá eső vállalatoknál az arányszámot 1943. évi június hó 30-ig kell elérni, az illetékes miniszter azonban 1948. évi június hó 31-ig hosszabbíthatja meg indokolt esetben közérdekből ezt a határidőt.

A törvény 4-ik §-a megállapítja azt is, hogy kik számíthatók be a 80, illetve 20%-ba. Azok a zsidó származási egyének, akik 1919. év augusztus hó 1-je előtt tértek át valamely más felekezetre és azóta megszakítás nélkül ugyanannak a felekezetre

nek a tagjai, vagy pedig ilyen szülőktől származnak, keresztényeknek minősülnek, tehát a 80%-ba tartoznak, akik azonban 1919 augusztus 1-je után keresztelkedtek ki, úgyszintén ezeknek utódai a 20% terhére esnek, vagyis a törvény szempontjából továbbra is zsidóknak számítanak. Kivételt statuál a javaslat a zsidó hadirokkantak és tűzharcosok számára, akik akkor is a 80% terhére esnek, ha nem változtattak felekezetet.

A törvénynek, mint látható közvetlen célja az, hogy helyet csináljon a munkanélküli keresztény értelmiségnek, a kulturális és gazdasági pályákon. Ez a kormánynak kétségtől nemcsak joga, de kötelessége is. Azon kell lennie, hogy olyan helyzetet teremtsen, amely mellett az államalkotó magyar nép krémje, intelligenciája megtalálja a maga elhelyezkedési lehetőségét, meg tudja élni a magyar állam által védett, a magyar nemzet összessége által fenntartott gazdasági szervezetekben, sőt, hogy abban vezető szerepet játszó. Ez a kötelezettség sok mindenre ad felhatalmazást és erkölcsi felmentést. Még olyan eljárásokra és intézkedésekre is, amelyeket, ha nem forogna fenn kényszerhelyzet és magasabb államérdek, kifogásolni kellene úgy jogi, mint erkölcsi szempontból. Nem lehet t. i. merev jogszabályokhoz szegezni egy felelős kormányzatot, amelynek gondjára a nemzet sorsa van bízva, és amely nemzetnek nemcsak nagyjárói, hanem és talán elsősorban, az aprajáról kell gondoskodnia. Az erős segít magán, a gyengén azonban segíteni kell. Az állam feladatának éppen az a komolyabb része, hogy lehetőséget teremtsen a gyengébb egzisztenciák megerősödésére, illetőleg boldogulására. Lehetetlenség a jogegyenlőség nevében csak kötelezettségekkel terhelni az állampolgárokat. Rendelkezni vérükkel, életükkel, részt kérni gazdasági tevékenységük eredményéből, de nem törődni azzal, hogy a kialakult viszonyok agyonnyomják, belőle gyökértelen proletárt csinálnak még akkor is, ha megszerezte azokat az ismereteket, amelyeknek érvényesítésével kenyeret kellene tudni szereznie. Azt tehát nem lehet kifogás tárgyává tenni, hogy a törvényhozás a kormányútmutatása nyomán egy társadalmi réteget ki akar emelni elesettségéből, akkor sem, ha ez a réteg éppen az intelligencia, tehát számban egy kisebb tömeg azokkal a nagyobbakkal szemben, amelyek szintén rászorulnak gazdasági helyzetük rendezésére. Végeredményében még sorrendi kifogást sem lehet emelni, mert kétségtelen, hogy

ugyanez a kormány több törvényben és rendeletben hozzányúlt már a gazdák, a földművesek, az ipari és mezőgazdasági munkások problémájához és iparkodott a gazdasági életbe való mély belenyúlással is javítani azok helyzetén.

Hosszú a várakozás.

Jelen esetben mindenekelőtt az a kérdés, elfogja-e a törvény érni megnyugtató hatását azoknál, kiket elsősorban tart benne szem előtt, akiken segíteni akar, akiknek kedvéért korlátozza az eddigi gazdasági szabadságot. Tudniillik a jelenleg állás nélkül tengődő keresztény értelmiségnél? Félő, hogy nem. A várakozók nem öt, illetőleg tíz év alatt akarnak elhelyezkedni és kenyérhez jutni, hanem most. A most alatt ők sem értenek napokat vagy órákat, de semmiesetre sem éveket. Ez természetes is. Elvégre sokan nem most kezdték a várakozást, hanem már évekkel ezelőtt. Némelyek már igazán öreg fiatalok, ösvárakozók. Számukra nem lesz nagy vigasztalás, hogy öt éven belül bizonyosan sorra kerülnek. Sőt nem is bizonyos, hogy öt éven belül. Mert nem kétséges, hogy lesz jó egynéhány vállalat, éppen a tökeerősebbek, a hatalmasabbak, a legnagyobb munkaadók, amelyek befogják tudni bizonyítani, hogy náluk a közérdek megkívánja a határidőnek 1948-ig való kitolását. Ennek következtében az elhelyezkedési lehetőségek egy jókora része csak tíz év során válik esedékessé. Az idő azonban nem áll meg, sem a várakozók felett, sem a sukkreszcencia nevelését illetőleg. Az iskolák tovább fognak tanítani és gimnáziumi, szakközépiskolai, akadémiai, sőt egyetemi végzettséggel ezrével fogják kibocsátani az ifjúságot az életbe. Ezek tovább fogják szaporítani a munkanélküli értelmiség kontingensét, amely így nem fog elfogyni, sőt valószínűleg még csökkenni sem, hanem ellenkezőleg nőni. A tíz évre terjedő elhelyezési akció nem fogja a problémát megoldani. A munkanélküli intelligencia stokkja megmarad és vele a gond, az izgalom, a társadalom állandó irritációja is. Csak az elégedetlenek személye fog kicserélődni lassankint, maga a tábor azonban megmarad és vele mindaz a veszedelem, kóranyag és nyugtalanság, amelyet ez a tény magában rejt.

Az öt-tízéves terminussal kapcsolatban egy más lehetőség

is nyugtalanítja éppen ezt a pozíció nélküli keresztény intelligenciát, amelyért a törvény tulajdonképpen készült. Rá kell erre is mutatni nyíltan. Kormányok jönnek és kormányok mennek, hangulatok megszületnek és elenyésznek, a politikai erőviszonyok is változásoknak vannak alávetve. Amióta általában véve meggyorsult az élet, mikor már nem is gyorsvonati, hanem a rádióhullám sebességével változnak a viszonyok, akkor a várakozókat nem nyugtatja meg egy olyan törvény, amelynek végrehajtását a törvényhozás rendeleti útra bízza és a rendelkezőknek előre is öt, illetve tíz esztendő spáciumot enged. A kormány mondjuk egy elkövetkezendő kormány, élhet a felhatalmazással, de el is tekinthet tőle, sőt meg is változtathatja, vissza is vonhatja az előd rendeletét. Jöhet egy új parlamenti többség, lehetnek más parlamenti erőviszonyok, jelentkezhetnek új és még sürgősebb feladatok, amelyek elterelik a közfigyelmet arról, a problémáról, amelyet a törvény successive és évekre elosztva akar megoldani.

De mondjuk, hogy nincs okunk kételkedni abban, hogy a mai kormányzati szellem stabil lesz és az utódokban is folytatódik. Nem kell tehát tartani attól, hogy megváltozik a fel fogás, s a törvény tényleg a törvényhozó intencióinak megfelelően végre is lesz hajtva. Annak, aki már évek óta várakozik arra, hogy végre megkezdje annak a hivatásnak a betöltését, amelyre készült, annak nincs türelme és nincs kitartása ahhoz, hogy évekig várjon, míg végre megkezdheti egy minimális kezdő fizetéssel hivatali pályáját. Meg van annak a lehetősége, sőt annak a veszedelme is, hogy az értelmiségi munkanélküliek azokkal együtt, akik évről-évre csatlakoznak hozzájuk, továbbra is szociális nyomorúságban maradnak, az életben gyökeret fogni nem tudnak, ennek következtében elégedetlenek, keserű hangulatúak és túlzó hajlandóságúak, amit átvisznek környezetükbe is. Közmegnyugvás csak úgy fog keletkezni, ha legfeljebb egy éven belül az egész mostanáig felgyülemlett állás nélküli keresztény értelmiség el lesz helyezve. Ennek a rezervoárnak meg kell szűnnie, ezt teljes egészében ki kell üríteni. Ha ez megtörténik és csak ha ez megtörténik, akkor lehet arra számítani, hogy a fejlődő gazdasági élet, amelyet a többi probléma megoldása kellően elmélyít, feltudja majd szívni a sukkreszcenciát, különösen akkor, ha az iskolai tanítás és nevelés most történt átszerve-

zése eléri célját és a magyar ifjúságot nem a hivatal számára nevei, hanem a parktikus pályára, a küzdelmes, a független, önálló gazdasági életre.

Új munkanélküliség.

Szociális szempontból még egy súlyos hibája van a törvénynek. Az t. i., hogy a keresztény intelligencia munkanélküliségét az esetek többségében új munkanélküliség teremtésével fogja csak megszüntetni. A törvényt végrehajtó rendeletek nyilvánvalóan elő fogják írni, hogy évente hány százalékkal kell az alkalmazottak felekezeti arányát közelebb hozni a 80–20-hoz. A vállalatok a legtöbb esetben úgy fognak ennek megfelelni, hogy meglévő alkalmazottaik egyrészét fogják elbocsátani és ezek helyébe vesznek majd fel másokat. Ha az elbocsátandók már nyugdíj képesek volnának, akkor ez nem járna súlyosabb szociális bajjal. Ha azonban még nem nyugdíj képesek, vagy nyugdíjjogosultságuk még csak nagyon is a kezdő stádiumban van, akkor csak az történik, hogy az egyik ember kenyéértelenségét a másik kenyérének elvételével szüntetjük meg. Ez se nem szociális, se nem keresztény és államrezon szempontjából sem okos cselekedet. Az éhes gyomor felekezetre való tekintet nélkül lázong és ilyen állapotban az állami rend és társadalmi béke szempontjából robbantó erőt képvisel, ami semmiképpen sem kívánatos. Ne felejtjük el, hogy a meg nem szűnt földalatti szervezkedés számára mindig kitűnő elem volt és lesz az, akivel a társadalom és az állam igazságtalanságot követett el.

Egyébként az alkalmazottak arányszámának megállapítása önmagában véve még nem nyújt jelentős számú keresztény munkanélküli intelligens ember számára elhelyezkedési lehetőséget. Nem gondolok éppen szabottázsra. Ismerek azonban igen előkelő és nagy vállalatokat, amelyeknél az előírt arányszámot komolyabb új alkalmazás nélkül is igen könnyű lesz elérni. A jelenlegi arányszám t. i. 70-30 körül jár. A hadirokkantak, a tűzharcosok, az 1919 augusztus 1 előtt kikeresztelkedettek beszámításával az arányszám máris a 80-20 körül jár. Egy kis korrekciót, ha még szükséges, lehet végezni azzal, hogy egy-két nyugdíjra érett zsidó tisztviselőt a vállalat nyugdíjaz, egy pár ezidőszerint nem értelmiségi munkakörben, illetőleg nem tiszt-

viselői státusban alkalmazott munkaerőt átminősít tisztviselővé és akkor megsúzza a törvényt egyetlen új alkalmazás nélkül. És mi történik akkor, ha egy esetleges átmeneti dekonjunkció elfogadhatóvá teszi a vállalatoknak azt az érvelését, hogy ezidő-szerint elbocsátással ugyan korrigálhatják az arányszámot, új felvételekkel azonban nem? Hogy fog az a 14-15.000 számon-tartott érettségizett és diplomás értelmiségi munkaerő alkalmazáshoz jutni? Már pedig a törvénynek ez az elsődleges célja, amelyet, ha nem tud elérni, akkor a probléma megoldásával adós maradt.

Nem is beszélve a végleges megoldásról, amelyre a törvény semmi garanciát nem nyújt, a tervbevett módszer szerint az átmeneti megoldás is problematikusnak látszik. Nem vonatkozik ez az ügyvédi, mérnöki, orvosi kamarára, ahol csak idő kérdése az arányszám szerinti megoszlás bekövetkezése. Sőt tulajdon-képen nem a 80 és 20, hanem a 95 és 5 %-os arány fog bekövet-kezni automaticamente az idők folyamán, tekintettel arra, hogy a sukkreszcencia az egyetemi numerus clausus következtében nem is igen lesz több a zsidóság részéről, mint 5-6%, mert hiszen köztudomású, hogy nem folytat mindenki ügyvédi, orvosi, mérnöki praxist, aki erre a kvalifikációt megszerezte.

A törvénynek 5., illetőleg 8. §-ban az alkalmazottak szám-arányának kiegészítésére van egy olyan rendelkezés, hogy a vállalatnál alkalmazottak összilletményeiből is csak 20% eshet a zsidó alkalmazottak javára. Egyáltalában nem bizonyos, hogy ez azt fogja előidézni, hogy megnő a 80% jövedelme, hogy nagyobb legyen a 20% összege is. Lesz olyan zsidó vállala-ti vezető, aki azért, hogy jövedelmét, amely esetleg ma is többet tesz ki, mint az összes alkalmazottak jövedelmének 20%-a, úgy iparkodik csorbulás nélkül megőrizni, hogy egyál-talában nem fog zsidót alkalmazni, hogy így a zsidóságra eső jövedelmi kvóta kizárólag az övé legyen. Ez az ostor vezér-igazgatók kezében zsidó állásban lévők vagy állást keresők hátán is csattanhat, éppenséggel nem az alkalmazás arány-számának betartása, hanem saját jövedelmének biztosítása érdekében.

A törvény túl lassú tempóban közelíti csak meg a 20-80 %-os arányszámot, nagyobbrészt új kenyértelenség teremtésével, így míg egyrészt nem tünteti el az egész kenyértelen keresztény

intelligencia tömegét, nem gondoskodik a sukkrescenciáról és új kény értelenekkel is nehezíti a problémát.

A törvény tehát nem oldja meg a zsidókérdést és nem segíti révbé a gazdasági életben elhelyezkedést kereső magyar intelligenciát.

Mi tehát a teendő?

Van gyors, biztos és igazságos megoldás.

Ha kormány által kontemplált módon a kérdést nem lehet gyorsan és az állást váró keresztény értelmiségű réteg megnyugvására megoldani, van-e más célhoz vezető eljárás?

Annak idején, amikor az egyetemi zárt számról szóló törvényt tető alá hoztuk, illetőleg már annak a javaslatnak az előkészítésével egyidejűleg foglalkoztam a harctérről hazaözönlött és elhelyezkedni nem tudó értelmiség munkába állításával. Az első gondolat az volt, hogy a szélnek eresztett tisztikar fiatalabb részét, az érettségi után harctérre vitt és a továbbképzésben megakadályozott fiatalság, az állásából és hivatalából, itt-ott önálló keresetéből is kicsöppent intelligencia számára átképző, egy praktikus foglalkozásra előkészítő és képesítő tanfolyamokat nyitunk. Az erre vonatkozó tervezetet megbízásom alapján még 1920-ban Zielinszky Szilárd műegyetemi tanár dolgozta ki. A tanfolyamok a jelentkezőket kereskedelmi, ipari pályákra, vállalati állások betöltésére készítették volna elő, úgyhogy a képzettségről állami bizonyítványt szolgáltatnak ki. Az akkori pénzügyminiszter ellenállásán azonban megbukott a terv, pedig a kért fedezet valóban jelentéktelen összeget tett ki.

Ez az átképzés lett volna előmunkálata és egyben alapja a második tervnek, amely azonban nem jutott el a konkretizálásig sem a politikai rezsim- és irányváltozás folytán.

Az első tervet a kormány most realizálja. Meg akarja t. i. szüntetni, nagyon helyesen, azokat a konkrét kifogásokat, amelyeket egyes vállalatok azokkal szemben emelnek, akiket kormányakció révén felvettek tisztviselői státusukba. Ezek a kifogások lényegében arra vonatkoznak, hogy bár az új tisztviselők a

régiakkal szemben általános műveltség tekintetében akárhányszor nagy fölényben vannak, azonban nem rendelkeznek éppen azokkal az ismeretekkel, amelyeket új állásukban tudnának hasznosítani és amelyek feltétlenül szükségesek ahhoz, hogy munkakörüket betölthessék és pályájukon előre haladhassanak.

Ajánlom a másik gondolatot is az illetékesek figyelmébe, mint olyan tervet, amelyet a végrehajtás során meg lehet valószínűsíteni s amellyel a probléma megoldása tekintetében jobb eredményt lehet elérni.

Az elgondolás a következő:

A magyar ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági vállalatok, közép- és nagybirtokosok, szövetkezetek el tudják helyezni az egész ezidőszerint munkanélkül levő keresztény intelligenciát anélkül, hogy kenyértelessé kellene tenniük olyanokat, akik még a szolgálati éveik által elért nyugdíjukból nem tudnak megélni. Ez a merésznek látszó állítás azonnal gyakorlativá válik és végrehajthatóvá, ha a meglevő nemzeti jövedelmet és itt spéciéi a vállalati jövedelmet arányba hozzuk a végzett munkával, illetőleg igazságosabban osztjuk el azok között, akik ennek kimunkálásában közreműködnek.

Meg kell mindenekelőtt szüntetni, de komolyan és az egész vonalon az álláshalmazásokat. Valóban semmi szociális érveléssel nem lehet indokolni, hogy miért töltsön be egy ember öt-hat-tíz állást is, miért kapjanak igen sok esetben hosszú hivatali tevékenységben kifáradt és megrokkant öreg emberek nyugdíjukon felül annak összegét sokszorososan felülmúló új jövedelmet? Miért legyen egy házaspárnak kettős jövedelme akkor, ha nincs gyermeknevelési gondja? Az olyan házastársak egyikének fizetését feltétlenül be lehet szüntetni, ahol bizonyos időn belül gyermek nem születik. A társadalmi ellentétek és szociális forrongások oka t. i. nemcsak a sok munkakereső kilátástalan harca a kenyérért, hanem azok a mi gazdasági helyzetünkben megengedhetetlenül halmozott és túlzott jövedelmek is, amelyeket egyes emberek élveznek. Nem valljuk természetesen azt, hogy minden munka egyenértékű. A tehetség és szorgalom, a tapasztalat és zsenialitás kétségkívül különleges gazdasági érték, amelyet meg kell fizetni. A vállalati eredmény azonban mégis közös munka és tevékenység gyümölcse. A jövedelem megosztásába tehát bele kell vinni a nagyobb igazságot, a több méltány-

last, egy olyan arányosságot, amely legalább valamennyire harmonizál a végzett munka, az elért eredmény szolgálata és a munkáért adott díjazással.

A jövedelmek arányosítása.

Hogy ezt az elvet keresztül lehessen vinni, az összes vállalatoktól, amelyek értelmiségi munkakörben foglalkoztatott tisztviselőket alkalmaznak, olyan vallomást kell bekérni, amely kimutatja a teljes vállalati aktívumot, az összes vagyont, az utolsó tíz éven át elért üzleti eredményt, az ugyanez alatt az idő alatt bárminő címen és bárkinek, tehát igazgatóságnak, vezérigazgatónak, elnökek, tisztviselőknek kifizetett járandóság összegét, továbbá az értelmiségi munkakörben alkalmazottak számát és azok fizetését. Ezeknek az adatoknak a birtokában a kormány erre rendelt közege megállapítja a tisztviselői fizetések minimumát és a vállalatnál bárki által élvezhető jövedelem maximumát. Ezzel egyrészt megszünteti azt az anomáliát, hogy kvalifikált és becsületos munkát végző tisztviselők 80–100 pengős havi fizetéseken tengődjenek ugyanott, ahol havi több ezer pengős jövedelmek is vannak, másrészt a fizetések maximalásával, a többszörös jövedelmek megszüntetésével a vállalati normálbudget kisebb-nagyobb összegét fel fogja szabadítani. Ennek az összegnek a terhére elrendeli a megfelelő számú, megállapított minimális fizetésű új tisztviselőnek a felvételét, és pedig nem 80-20, hanem 90-10% arányban. Azért így, mert a zsidóság számaránya ma már csak 4-7%. Csökkenő tendenciájú szaporodás mellett a jövőben nem is lesz képes a 20%-os arányt tartani, másrészt az egyetemi zártszám mellett nem is tud 5-10%-nál több magasabb értelmiségű munkást produkálni. A 10%-os arányszámot az 5% helyett azért tartom indokoltnak a gazdasági életben, mert egyes tisztviselői kategóriákban igen alacsony arányszámmal vannak és lesznek mindig is képviselve.

Ezen a módon kétségkívül igen nagyszámú keresztény értelmiségű munkás volna elhelyezhető, és pedig nem egy néhány év, hanem záros határidő alatt. Nincs módomban, mert hiszen hivatalos statisztikai adatok erre nincsenek, privát adatgyűjtésre pedig az idő rövidege miatt nem volt mód, megállapítani,

hogy a fizetések arányosítása révén, illetőleg a legmagasabb jövedelem megállapítása következtében mekkora összeg szabadjon fel a magyar gazdaságok és vállalatok személyzeti kiadásának évi összegéből, de ismervén a viszonyokat, merem vállalni a felelősséget azért, hogy ez akkora összeg lenne, hogy ennek terhére a számhajóhető munkanélküli egész keresztény intelligencia az átképzés arányában de facto el is volna helyezhető. Ami a továbbiakat illeti, úgy mezőgazdaságunk, mint iparunk fejlődése az utóbbi években kedvező volt, bizonyára nem fog megakadni a következő esztendőben sem. Lehetséges lesz tehát az új generáció felvétele is, és nem fog előállni még egyszer az a helyzet, amelyben ma vagyunk, hogy a magán-gazdaságba való ilyen belenyúlással kell a munkanélküliséget levezetni. Különösen így lesz ez abban az esetben, ha a kormányzat folytatja megkezdett szociális politikáját és nem hagyja elmérgesedni a többi problémát sem, amely megoldásra vár, ha a mezőgazdasági belterjesség fokozásának útját álló agrár-hitelviszonyokat megjavítja és a birtoktagozódás folyamatát meggyorsítja.

Természetesen nem lehet különbséget tenni ennél a közérdekű szabályozásnál zsidó vagy egyéb kapitalista vállalkozás között. Teljesen egyre megy, hogy ki áll a vállalat élén, öskeresztény, új keresztény, vagy zsidó-e. Kivételnek, megkülönböztetésnek helye nincs. A közérdek előtt egyformán deferálnia kell mindenkinek, fajra vagy felekezetre és foglalkozásra való tekintet nélkül.

A megalkotandó munkaadói és munkavállalói kamara feladata lesz azután gondoskodni arról, hogy az egyszer elrendezett viszony tartósan egyensúlyban maradjon és a szükség szerint tovább javuljon. A tisztviselői kamara feladata lesz a szolgálati pragmaticát kidolgozni és azt a munkaadókkal elfogadtatni, a törvényhozás által szankcionáltatni. Ennek keretén belül az érdekeltekből paritásos alapon összeállított bíróságnak kell döntenie a felmerülő vitás ügyekben és biztosítani alkotmányos alapon a vállalat és vezető, valamint az alkalmazottak érdekében a harmonikus együttműködést.

Ez a megoldás bizonyára nem járna kevesebb nehézséggel, mint az, amelyet a törvény kontemplál. Nem tenne senkit kenyértelemné, nem tolná ki a probléma megoldását öt-tíz

esztendőre, alkalmas volna a fizetések arányosításával a szociális ellentétek letompítására és így a köznyugvás felkeltésére. Egyetlen új tisztviselőt sem fogadna munkakörében abból eredő ellenszenv, hogy mástól elvett kenyeret adtak neki. Sőt magának az egész tisztviselőtársadalomnak szociális helyzetében is javulás és stabilitás áll be, amit a kamara beiktatásával legcélszerűbb most elintézni, amikor nemzeti szempontok és szociális kényszerűség rászorítják a kormányt a tervezett akció keresztülvitelére. Az arányosítás, ezzel kapcsolatban a tisztviselői fizetésrendezés és új alkalmazás lehetséges is, igazságos is, emberies akció is. Ahogy nem lehet igazságosnak és méltányosnak, megnyugvást és meglegedést keltőnek elképzelni egy száz-százötven, kétszázpengős mérnöki fizetést még a szolgálat öt-tizedik évében is, épúgy nem lehet szükségesnek tartani a 100-200 ezer pengős, sőt ennél is magasabb évi jövedelmet, amelyet ugyanannak a vállalatnak elnöke vagy vezérigazgatója élvez, aki akárhányszor nem is tudása és a vállalat felvirágoztatása körül szerzett érdemei révén került pozíciójába, hanem egészen más körülmények kapcsán. A két szélsőség között meg kell teremteni a járható utat. Ez lehet momentán kellemetlen azoknak, akiket anyagilag érint, de ha a társadalmi fejlődésre gondolnak és azokra a lehetőségekre, amelyek a probléma idejében való és becsületes megoldása nélkül bekövetkezhetnek, akkor a jövő biztonság és nyugalom érdekében bele fognak törődni a megkívánt áldozatba.

Az üzemi nyereségrészesedés bevezetésével még fokozni lehetne az alkalmazottak érdekközösségét a vállalattal, a vezetéssel és egymással szemben. Ez egyben módot adna arra is, hogy a vezető tényezők munkáját a megállapított fizetésen túl is honorálhassa a vállalat, ha az eredmény ezt lehetővé teszi. Miután a magángazdasági rendben döntő fontossággal bír az egyéni kezdeményezés, az erők teljes megfeszítése, a szerzés lehetőségének mint legfőbb ösztönző erőnek a fenntartására, az elért eredményből a fizetésen túlmenően is lehet részeltetni mindenkit, aki a vállalat keretében dolgozik, első-sorban természetesen azokat, akik a vállalatért, annak prosperitásáért a felelősséget viselik. Vannak tapasztalatok, amelyek igazolják azt a felfogást, hogy egy ilyen rendezés mellett a produkció nem szenved és a fejlődés nem akad meg.

Ez az elrendezés nem átmeneti, hanem végleges jellegű volna. Nem követ el igazságtalanságot senkivel szemben sem, mert számításba veszi a munkaérték különbözőségeit, a termelés tényezőinek jogos, de nem túlzott és diktatórikus, a mások megélhetését lehetetlenné tevő igényeit s így a szociális béke biztos garanciája. Amikor egy nagy nemzeti erőfeszítés által lendületbe akarjuk hozni mezőgazdaságunkat és iparunkat, általában a gazdasági tevékenységet annak minden területén, nagy súlyt kell helyezni arra, hogy egyben harmóniát és békét teremtsünk azok között, akik a termelésnek régi és új tényezői. Ezt csak az igazságosság követelményének szigorú szemmel* tartásával lehet elérni és az általam ajánlott megoldás teszi lehetővé.

Ne térjünk le az asszimiláció útjáról.

A társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról szóló törvény különbséget tesz az 1919 augusztus 1-je előtt és után kikeresztelkedett zsidók között. Az előbbieket és azoknak gyermekeit elismeri teljes jogú keresztényeknek és a javaslat által felállított arányszám szempontjából a 80%-ba sorozza, azokat viszont, akik később keresztelkedtek ki, továbbra is zsidók gyanánt kezeli és a 20% terhére számolja el. A jövőben tehát lesznek olyan kikeresztelkedett zsidók, akik az állam szempontjából egyben teljes jogú magyarok is lettek és olyan kikeresztelkedett zsidók, akik az állampolgári elbánás szempontjából továbbra is zsidókként lesznek kezelve.

Arról természetesen szó sem lehet, hogy ezt a distinkciót maga a kereszténység, annak bármelyik formája akceptálja. A keresztség hatása azonnal és teljes egészében minden vonatkozásban érvényesül bárkinél a felvétel pillanatában. Aki tegnap buddhista vagy mohamedán volt és ma megkeresztelkedik, ipso facto tagja lesz annak a keresztény egyházi közösségnek, amelynek a számára megkeresztelték, amelynek hitvallását elfogadta. Sem a katolikus, sem a protestáns vallás nem tesz és nem is tehet semmi megkülönböztetést, sem hátrányára, sem előnyére. Azt sem vizsgálja, hogy a kikeresztelkedésnek mi volt a döntő motívuma, mert de internis non judicat praetor. Egyébként is minden egyháznak az a célja, hogy proselitákat szerezzen magának, hiszen a saját igazságának tartozik azzal, hogy arról minél több embert meggyőzzön és annak követőjévé tegye. Önmaga megtagadása nélkül erről le sem mondhat. A neofitát tehát valamennyi nyereségnek tekinti, mert nem táplál komoly aggodalmat aziránt, hogy azt, aki kebelébe lépett és a kikeresztelkedéssel kivált régi vallási közösségből, nem tudja már személye-

ben, de legalább is utódaiban valóban kereszténnyé tenni. A kikeresztelkedés tényével t. i. a neofita jelét adta annak, hogy magáévá akarja tenni az új vallási rendszer erkölceit, szabályait, igazságait. Azzal is tisztában van minden egyház, hogy vallási rendszerének egész tartalma nem válik rögtön a kikeresztelkedett egész gondolkozási körét, világfelfogását és életét betöltő alaphangulattá, olyan beidegzettséggé, amely már tudat alatt is dolgozik és többé el nem mellőzhető, ki nem irtható tényezője életének és befolyásolója minden cselekedetének. Egy bizonyos idő után azonban ez is bekövetkezik, mert az a légkör, világnézet és erkölcsi felfogás, amely az új vallási közösségben és társadalomban körülveszi, feltétlenül kifejti a maga átalakító hatását. Azzá lesz a valóságban is, amivé forma szerint lett. Ha ez nem így volna, tagadásba kellene venni magának a kereszténységnek jellemképző, embert és népeket formáló, erkölcsöt és kultúrát fejlesztő képességét és erejét.

Lehet-e asszimilálni a zsidóságot?

Maguknak a keresztény felekezeteknek sem lehet közös a kikeresztelkedett és kikeresztelkedett közötti különbség törvénybe iktatása. A felülről jövő példa legtöbbször hatékony. A vallásilag nem eléggé kultúrált tömegekben ez azt a tévhitet keltheti, hogy vannak fél, háromnegyed és egész keresztények a kikeresztelkedett zsidók között aszerint, hogy milyen távol esnek már a kikeresztelkedés időpontjától, illetőleg, hogy 1919 augusztus 1-jé előtt vagy utóbb hajtottak végre egy elhatározást, amely esetleg már jóval előbb meg volt bennük, vagy akkor jött meg számukra a lehetőség – mert ilyen eset is gyakran van –, hogy szakítsanak régi vallásukkal és a kikeresztelkedéssel egy lépést tegyenek a befogadó keresztény nép vallási felfogása felé.

Azért sem lehet elfogadni ezt a megkülönböztetést, mert az az ellentét, amely kétségkívül fennáll évezredek óta a zsidóság és a többi nép között, nemcsak faji tulajdonságokból származik, hanem annak egyik és főforrása a más világfelfogás és vallás, az ebből eredő életberendezkedés, célkitűzés, cselekvési mód, a dolgoknak és eseményeknek értékelése, az elkülönülés, az önszeparálás a környező keresztény népességtől, aminek

motívumai kétségkívül nem fajiak, hanem vallásiak. A zsidóság lelki különállásának nem nemzetisége az oka, hanem vallása, amely természetszerűleg épügy befolyásolja világfelfogását, jellemének kialakulását, egész életmódját, mint ahogy a keresztény vallás befolyásolja a keresztényét. A vallás az alapja és őstalaja az erkölcsiségnek és kultúrának is. Ahol ez az alap azonossá válik, ott apránként azonossá válik a lelkiség és világszemlélet, a jellem és a gyakorlati élet is.

A zsidókérdést és az azt minduntalan kritikussá tevő antiszemita jelenségeket végleg csak úgy lehet kiküszöbölni, ha a zsidóság maga iparkodik lelkileg közeledni a kereszténységhez. Aki azt addig a határig teheti meg, hogy belép vallásilag is a keresztény közösségbe, az tette meg kétségkívül a legelhatározóbb lépést a befogadó néppel való teljes összeforrásra és egybeolvadásra. Azt, hogy ez minél több esetben megtörténjék, arra a keresztény egyházaknak törekedniük kell, az államnak pedig nem szabad ennek útjába egyetlen szalmaszálat sem gördíteni. Mert akár faj legyen a zsidóság, akár csak felekezet, – magam az előbbi felfogást vallom, – nem áll az, hogy nem képes asszimilálódni és nem igaz az, hogy a kereszténység nem tud belőle keresztényt, a magyar élet és kultúra magyart csinálni. Azok a túlzók akár keresztény, akár zsidó részről, akik egyrészt a kikeresztelkedésben megnyilvánuló beolvadási hajlandóságot nem becsülik meg, másrészt a zsidó vallási közösségből való kilépést árulásnak minősítik, nemcsak a vallással, de a fajjal szemben is, egyformán rossz szolgálatot tesznek a kereszténységnek és a magyarságnak, de elsősorban magának a zsidóságnak. Azt a megkülönböztetést, amelyet a kikeresztelkedettek között a törvény tesz, az egyik zsidó felekezeti lap máris felhasználja arra, hogy agitáljon a kikeresztelkedések ellen. Ezt írja pl. «Teljesen érthetetlen tünettel áll szemben felekezetünk: a kitérések tovább tartanak s a múlt hét óta megint kétszázán hagyták el a fővárosban hitüket, holott amióta a zsidótörvény megjelent, nyilvánvalóvá lett, hogy a kormány az utolsó húsz évben kitérteteket nem tekintti kereszténynek, hanem azokat változatlanul zsidóknak számítja. Ilyenformán semmi értelme sincs most már a kitérésnek, amely nem mentesít semmi alól s amely nem nyújt biztonságot semmiféle irányban.» Azután felsorolja, hogy sehol a világon, sem Angliában, sem Amerikában, sem

Franciaországban nincs becsülete a kitért zsidónak, aki sehol sem érvényesülhet, mert a renegátokat nem fogadják be. Az ilyen agitáció, amelyre alkalmat ad a törvény egy reasszimilálódást tűz ki célul és olyan disszimilálást, amely egyáltalában nem lehet érdeke sem a zsidóságnak, sem a magyarságnak. Nem lehet figyelmen kívül hagyni neki sem azt, hogy ma minden vonatkozásban úgy szolgálja legjobban saját érdekét a zsidóság is, ha iparkodik lelki különállását tömegében, mert az egyesekben ez már igen sok esetben megtörtént, megszüntetni. A zsidókérdés nemcsak gazdaságilag kell végleg megoldani az egyensúly munkálásával, hanem népi és kulturális vonatkozásban is, ha nem is a teljes krisztianizálással, de mindenestre az elfogultság, az idegenkedés, a sok esetben bántó elkülönülés kölcsönös megszüntetése által. Ahogy le kell szerelni a zsidóságnak saját körében azt az akciót, amely árulóként bélyegez meg mindenkit, aki vallást változtat, épúgy meg kell változnia annak a keresztény oldalról akárhányszor tapasztalható és a zsidóságot a kitéréstől elriasztó, nem egyszer a régi vallási közösségbe visszalökő mentalitásnak, amely a kikeresztelkedett zsidót továbbra is idegennek és félkereszténynek tekinti. Ebben a tekintetben peccatur intra ét extra muros. A hibát azonban nem szabad legalizálni és szankcionálni az államnak azzal, hogy maga is elköveti. Ebben a vonatkozásban teljesen igaza volt Kossuth Lajosnak, aki 1882-ben arra figyelmeztette a függetlenségi pártot, hogy «hivatása minden eréllyel rajta lenni, hogy a zsidóság a magyar nemzetbe beolvadjon, vele asszimilálódjék... Ha ezt megteszi, az auctoritással, melyet a haza érdekeit szíven viselő igazi szabadelvűség nyújt, megkövetelheti a párt a zsidóktól, hogy ok is lássanak hozzá azon antidiluviánus szagú válaszfalak ledöntéséhez, melyek őket a keresztény polgártársaikkal egy testté való összeforrásban akadályozzák s az asszimilációt maguk részéről is buzgóan előmozdítsák; s kivétközve a felekezeti szűkkeblű kötelékeiből, maguk legyenek legsujtóbb ostorai azoknak, akik a saját felekezetökből közül ez összeforrást nehezíteni törekesznek s az asszimilációt akadályozzák».

A magyarországi zsidóság népszaporodása csökkenőben van. Ez a folyamat aligha fog megváltozni. Hogy az asszimilációt, amely folyamatban van, ne közömbösítse és hátráltassa, egy a magyarságtól lelkileg még teljesen idegen zsidó elem

beszivárgása, hermetice el kell zárni a magyar határt a zsidó bevándorlás elől. Magyarország máris túlsűrű lakosággal bír gazdasági fejlettségéhez viszonyítva. Ez egymaga tökéletesen elegendő ok volna arra, hogy egyetlen zsidót soha és semmi körülmények között Magyarországon letelepedni ne engedjünk. Ezt az okot azonban kiegészíti és még nyomósabbá teszi az a cél, hogy az ittlévő zsidóság számára megkönnyítsük és biztosítsuk a beolvadási processzus zavartalanságát és gyorsaságát. Ugyan-ebből az elgondolásból kifolyólag revízió alá kell venni a háború óta kiadott állampolgársági, honosítási és ittartózkodási okmányokat, illetőleg engedélyeket. Magának a zsidóságnak nem lehet kifogása az ellen, ha mindazok, akik illegálisan tartózkodnak az országban, hatósági úton el lesznek távolítva, ahogy ezt különben Vázsonyi János dr. képviselő az Egyenlőség április 14-iki számában mint zsidó maga is koncedálja.

Azt akceptáljuk, hogy valaki a kikeresztelkedés pusztá ténye által nem lesz egy keresztény nemzetnek megbízhatóságban, vezetésre való hivatottságban a nemzetet alkotó faj egyenrangú tagjává. Ez azonban csak azt jelenti, hogy bizonyos jogos körülményekkel és óvatossággal, komoly megfigyelés alapján szerzett megnyugtató tapasztalat után engedhető meg, hogy más nemzeti közösségből érkezett állampolgár, ha a kikeresztelkedéssel asszicilációs hajlandóságának biztató jelét adta is, olyan pozíciót töltsön be, amelyben a magyar közgondolkodás, kultúra és közgazdaságra irányító befolyást gyakorolhat. Ennyi óvatosságot az egyház is megkövetel a neofitával szemben. Ha pl. egy ilyen a katolikus egyházban pappá akarja magát szenteltetni, az egyház nem állít eléje tiltó akadályt, de az ordinárius püspökre bízza annak megítélését, hogy a papi hivatás betöltésére eléggé érettnek, keresztény szelleműnek és lelkületűnek tartja-e már. Ha az ordinárius saját vizsgálódása alapján úgy találja, hogy igen, akkor a felszentelésnek semmi akadálya sincs. Éppen a magyar hierarchia is elég példát mutat arra, hogy az egyháznak ez a felfogása a gyakorlatban is elég sokszor érvényesül.

Amit a kikeresztelkedett zsidóról a fentiekben nem vallási hanem magyar vonatkozásban vallunk, az kétségtől áll azzal a zsidóval szemben, akinek a kikeresztelkedés előtt a magyar néppel semmiféle nemzeti és kulturális közössége nem volt. Egy itt született, itt iskolázott, magyar és keresztény légkörben fel-

nőtt, a magyar kultúrán nevelődött zsidó kitérése azonban nemzeti szempontból egészen más beszámítás alá kell hogy essék.

Az ilyen zsidónál az a helyzet, hogy már eddig is közel állott a magyarsághoz. Magyarnak volt elismerve ő is, atyja is és ki tudja hányadik őse. Nála a nemzetbe való végleges beolvadás vágya és akarata megelőzte a kikeresztelkedést, amely már inkább csak befejező lépése egy olyan asszimilációs útnak, amelyen már ősei jó egynéhány mérföldet megtettek. Itt már magyar talajból fakad, esetleg magának a konverzióknak a vágya is. Az ősök magyar érzése révén jut az unoka az utolsó stációhoz, a még meglévő egyetlen akadálynak a lebontásához, amely őt a keresztény államfenntartó néptől, polgártársainak nagy többségétől elválasztja. Aki kitér, az kétségkívül elszakad régi mentalitását tápláló vallásától, keresztény és magyar szellemi és erkölcsi áramlat hatása alá kerül, amely, ahogy átalakította a pogány magyarságot és a kereszténység egyenrangú tagjává, sőt védelmezőjévé tette, úgy alkalmas arra is, hogy a zsidót valóban kereszténnyé tegye és ezáltal tökéletes befejezéshez juttassa azt az amalgamizálási folyamatot, amelyet megindított maga a magyar föld, a magyar kultúra, a társadalmi erkölcsök és szokások és amit millió rezdülésével és mindent átható szellemével gyűjtőnéven egyszerűen magyar életstílusnak nevezünk.

A keresztény utódok.

Ami áll a kikeresztelkedett zsidóra egy bizonyos idő után, még sokkal inkább áll az utódaira. Ezek közül nagyon sok ráadásul még vegyes házasságból is származik és így még vér szerint is közel áll a magyarsághoz. Az utód magyar és keresztény iskolában nevelkedik, keresztény és magyar millióben alakul és fejlődik ki. A gyermeki lélek minden preokkupáció nélkül tárt kapu a keresztény tanítás számára. Ez benne ugyanazt a hatást váltja ki, mint bármelyik más fajú gyermekben. A nevelés és tanítás hatása alatt a legtipikusabb zsidó jellemvonások is átalakulnak vagy teljesen eltűnnek az egységes szellemű keresztény és magyar ráhatás következtében. A megkeresztelkedett zsidó kereszténynek nevelt gyermeke nem tagja a zsidó vallásból táplálkozó erkölcsi és nemzeti közösségnek, abból tehát semmit sem vesz át. Meg sem tudja így érteni, hogy

ő különbözne azoktól, akikkel mindene közös; a tudása, a vallása, az ismeretei, az ideáljai, lelkesülésének és megvetésének tárgyai, szóval egész erkölcsi és szellemi tudata. Nincs más közössége, nem is volt soha, mint a keresztény közösség, a keresztény társadalom. A zsidó közösség megszűnt számára. A keresztény nevelésnek és társas életnek az ilyen gyermek számára nemcsak elhatározó vallási, de nemzeti jelentősége is van. Benne a vallás és nemzeti öntudat éppolyan harmonikus lesz, mint a legtisztább árjában vagy finn-ugorban. Az iskolában történik az igazi áthasonulás és összeolvadás, itt fejlődik ki zavartalanul a hitbeli egységgel együtt a nemzeti egység is. Az ilyenné lett utód teszi akárhányszor a konjunktúrás kikeresztelkedettet is igazán kereszténnyé és magyarrá. Teljesen indokolatlan és nemzeti szempontból határozottan hibás cselekedet volna az ilyennel szemben is sorompót állítani és később döbbsenteni őt arra, hogy ő voltaképpen nem az, aminek tudta magát: keresztény és magyar. Ez már a vér- és faj teóriának az a túlhajtása lenne, amely a magyar nemzetnek semmiképpen nem érdeke.

A jövő útja is szentistváni.

A szentistváni alapokra épített Magyarország önmaga veszélyeztetése nélkül nem térhet el az asszimilációs irányzattól. Nemcsak azt a majdnem félmilliónyi zsidóságot, hanem a köztünk élő másfajta kisebbségeket is asszimilálni kell legalább érzésben, nemzeti célkitűzésben, azonos történelmi hivatás és állami célkitűzés tekintetében. A nyolcmilliónyi magyarság nem különítheti el magától sem a tótságot, sem a még meglévő más nemzetiségű állampolgárokat és nem adhat tápot egy disszimilációs folyamatnak. Ez a vér és faj teória betörése a szentistváni államalkotó rendszerbe, amely ellen nemcsak keresztény, de magyar nemzeti szempontból is tiltakozni kell. Szent István és utána minden magyar államfő és államférfiú óvakodott attól, hogy ennek a gondolatnak teret engedjen. Nem tehetjük ma sem, mert nem akarunk megmaradni a trianoni határok között.

Ha bekövetkezik az, amit mindnyájan várunk és akarunk, valószínűleg egy a múltnál sokkal céltudatosabb, következet-

sebb, okosabb, tehát eredményesebb kultúrpolitikát fogunk folytatni, hogy végleg megszüntessük azt a lehetőséget, hogy a szomszéd államok az egyfajúság, egy nyelvűség, vérokonság, kultúrközösség és főképen az ittlakóknak hozzájuk vágyódása alapján és címén a magyar állam területén lakó magyar állampolgárokhoz igényt formálhassanak. Nem akarjuk, amint nem tettük eddig sem, nemzetiségüktől megfosztani őket, nem akarjuk erőszakos eszközökkel megszüntetni a kismértékben, de még most is meglévő nyelvszigeteket, de nem szabad semmit sem tenni az asszimilációs szándék és lehetőség, vagy éppen-séggel folyamat ellen azoknál, akiknél ez megindult és szerencsés beveződéssel kecséget. Egy disszimilációs folyamat gyöngíténé és szétzilálná az ezeréves magyar nemzetet, amelynek minden erővel a belső egység és homogenitás elérésére kell törekedni a természetes összeolvastó és egymáshoz közelhozó erők és eszmék ápolása által.

A megkülönböztetésnek nincs gyakorlati jelentősége.

Tulajdonképpen miért is teszi a törvény a tervezett megkülönböztetést az 1919 augusztus 1. és augusztus 1-je után kikeresztelkedett zsidók között? Az indoklás az, hogy a kom-mún után sok volt a kikeresztelkedők száma és ezek között nyilván sokan nem meggyőződésből, hanem opportunitásból keresztelkedtek ki, tehát úgynevezett konjunktúra-keresztények. Az aug. 1. után kikeresztelkedettek számát cca 19 ezerre teszik. Mindenesetre kizárt dolog, hogy ezek között ne lettek volna szép számmal olyanok is, akik meggyőződésből, a közel-múlt tapasztalatai alapján keresztelkedtek ki. Ezeknek büntetése tehát semmiképpen sem volna igazságos. De mert nem lehet őket kiválogatni a többiek közül, sokkal okosabb a már elmondott indokoknál fogva elhagyni ezt a megkülönböztetést, annál inkább, mert tizenkilencezer kitért között mindenesetre vannak nők és gyermekek is. Ha a szokásos átlagot számítjuk, akkor ebből a kontingensből férfi legfeljebb 5000 volt. Ezeknek javarésze bizonyára nem volt tisztviselő és ma sem az. Ha nagy számot veszünk, akkor is legfeljebb 25%-ot lehet kombinációba hozni, ami 1200-1500 tisztviselőt tenne ki. Ez igazán nem olyan szám, amely miatt a törvényben kontemplált meg-

különböztetést fenn kellene tartani. Egyáltalában nincsen semmi jelentősége és így tökéletesen elesne a disztinkciónak szükségessége a vele kapcsolatos hátrányokkal együtt, ha azon a módon történnék a keresztény munkanélküli értelmiség elhelyezése, ahogy azt az előbbi fejezetben körvonaloztam. Ez esetben t. i. nincs szó a jelenleg munkában állók kicseréléséről és ezen a réven az arányszám megjavításáról, hanem új alkalmazásról, több kenyérnyújtásról, többeknek munkabahelyezéséről, amely esetben a jelenleg dolgozók nem jönnek számításba az arány szempontjából, akár 1919 augusztus 1-je előtt, akár utána keresztelkedtek ki. Egyébként is köztudomású, hogy a kommün után kikeresztelkedettek jórésze visszatért a zsidóságba.

Nehogy most ennek a törvénynek a hatása alatt, történjék tényleg tömeges kikeresztelkedés, nem vallási meggyőződésből, nem asszimilációs szándékból és annak folyományaképpen, hanem tisztára konjunktúrából, amelyet most joggal lehetne feltételezni, be lehetne iktatni a végrehajtási rendeletekbe egy bizonyos várakozási időt, 5 vagy 10 esztendő, amely alatt az újonnan kikeresztelkedettek tényleg kereset szempontjából, hivatali állás vagy egyéb gazdasági pozíciók betöltésénél tovább rá is a zsidó arány terhére esnének.

Az a különbségtétel, amelyet a törvény a kikeresztelkedés időpontjának, mintegy cinozurának beállításával törvényesít, sem keresztényi, sem nemzeti szempontból nem bírja a kritikát. Keresztény szempontból aggályos, mert a kikeresztelkedés tényének súlyát gyöngíti és értékét a tömeg szemében devalválja. A magyar szempontból, mert a trianoni Magyarországnak nem szabad letérnie arról az útról, amelyet ezer éven át követett, iparkodván magához vonzani és magába olvasztani mindazokat a népelemeket, amelyekkel sorsa a Kárpátok medencéjében összehozta. A magyarság képes az asszimilálásra és sikerült is már magába olvasztania minden fajú népekből egyéneket, csoportokat, településeket. Pedig tulajdonképpen nem törődött ezzel. Ezt a képességét nem használta fel. Nem is fejlesztette. Ami történt, jóformán magától adódott. Kára azonban nem volt belőle. Alkotmányos élete és kultúrtevékenysége egyaránt nyert ezzel az asszimilációval, mert ennek révén olyanokat mondhat magáénak, akik életükben a társadalomnak, a törvényhozásnak

voltak büszkeségei, ma történelmünknek és irodalmunknak nagyjai. A zsidóság részéről tragikus rövidlátás volna, különösen a mai körülmények között, hanem látná be, hogy a zsidókérdésnek állandóan robbanásra kész feszültsége csak úgy szűnhetik meg, ha minden vonalon, a gazdasági életben csak úgy, mint a szellemi élet terén, tudatosan alárendeli magát a magyar vezetésnek és minden gátlás nélkül elébe megy a magyarságba való tökéletes feloldás folyamatának, a magyarság részéről hiba volna, ha meg nem könnyítené ugyanezt a folyamatot és nem iparkodnék maga is saját nemzeti céljait, fájának védelmét, kenyerének biztosítását és a vezetésnek minden vonalon való megszerzését összeegyeztetni azzal a magasabb céllal, mely a nemzeti erőt minden vonalon, minden fajon és felekezeten keresztül, minden ittlévő fillér és vércsepp igénybevételével és lefoglalásával szolgálja.

Függőség vagy önálló gazdasági tevékenység?

Az a kérdés, hogy mit akarunk elérni? Azt-e, hogy a magyarság végezze az országban folyó közgazdasági tevékenység adminisztrációját, hivatali munkáját, vagy hogy maga folytasson saját számlára önálló gazdasági tevékenységet?

A magyarság menjen a gazdasági pályákra. Ezt a sürgető felhívást és tanácsot kapja évek óta intelligenciánk kenyértelen rétege. Legyen kereskedő, iparos, gyáros, vállalkozó. Foglalja le magának a vezető szerepet a gazdasági téren és nyomja rá arra a maga egyéniségének bélyegét.

Akik ezeket a tanácsokat adják, nyilvánvalóan nem arra gondolnak, hogy tovább fejlesszék a magyar intelligenciának az íróasztal iránt amúgy is túltengő szerelmét. Nem azt célozzák sűrűn megismételt buzdításukkal, hogy a hivatalt ostromlók tömegének egy részét az állami és városi állások keresésétől eltereljék és mintegy gátátvágással a gazdasági életre zúdítsák. Mert ezzel hozzájuttatnának ugyan egy pár, talán egy pár ezer embert is valami sovány kenyérhez, az ára azonban az alárendeltség és függőség megnövekedése volna éppen azokkal szemben, akiknek túlzott befolyása ellen jogos panasz van ma is. Ezek ilyenformán nemcsak birtokban maradnának továbbra is, hanem végeredményében az eddiginél is erősebb befolyást gyakorolnának a keresztény értelmiségre és még kevesebb ellentmondással és ellenállással küzdve gyakorolnák gazdasági diktatúrájukat. Az olyan gazdasági élet, amelynek adminisztrálása akár 95% erejéig is keresztény magyar kézben van, tőkéje, jövedelme és irányítása azonban változatlanul a régi kezekben marad, nem fogja szolgálni a tanácsadók, buzdítók és a törvényhozásnak a

társadalmi és gazdasági egyensúly biztosítását célzó óhaját és reménységét. Már eddig is elég bajt okozott, hogy ((társasági» közszellem túlságosan favorizálja az íróasztali munkát és vele szemben lenézett minden egyéb foglalkozást, kivéve talán a középbirtoktól kezdve fölfelé a gazdálkodást, de még ezt a magyar ősfoglalkozást is mögéje teszi rangsorolásban az állami vagy megyei hivatali szolgálatnak. Az iparos és kereskedő még akkor is csak túrt tagja ennek a «társasági» világnak, ha fél mellényzsebéből ki tudná fizetni a hang- és rangadó társaság egész évi jövedelmét. Isten mentse a magyarságot attól, hogy ez a javaslat kimélyítse a hivatalért való törtetést és még több emberben alakítson ki olyan életfelfogást, hogy egyetlen ambíciója egy gyár, bank, vagy vállalat hivatali szobájában íróasztala legyen, azzal a bizonyos 80, de esetleg 200 pengőig is emelkedő fixel, amely egy nyomorúságos lét keserves biztosítója.

A végcél nem a közgazdasági bürokráciának magyar kézbe juttatása. Ez csak egy szükségszerű lépcsőfok lehet, amelyen át a keresztény magyarságnak fel kell jutnia abba a régióba, ahol a dolgok megismerése, a gazdasági harc veszélyeinek, idegizgalmainak, bukásainak és győzelmeinek megízlése révén az arravalókból, a tehetségesekből ki váltódik az önálló vállalkozás, a független gazdasági tevékenység utáni vágy és megérlelődik az erre való képesség.

Isten mentse a magyarságot attól, hogy minden megmondolás nélkül szótfogadjon a kétségkívül jóindulatú biztatásoknak és merészen nekivágjon az önálló gazdasági tevékenységnek. Sem tapasztaltsága, sem beidegzettségé nincs ehhez, sem az előfeltételek nem lettek eddig megteremtve ahhoz, hogy ezen az úton ma boldogulni tudjon. Az önálló vállalkozók többségét az első gazdasági vihar elsöpörné posztjáról. Ez természetes. Nincs megedzve a gazdasági életnek minden ideget, erőt, képességet próbára tevő fordulatai ellen. Nem támogatná küzdelmében saját osztályának biztató és bátorító, küzdelmeit megbecsülő és verejtékezését értékesnek, tiszteletreméltónak és úrinak tartó szolidaritása. Ellenkezőleg. Első balsikerét és ebből eredő csüggedését a vállalt foglalkozás abbanhagyásáig fokozná az a lesajnáló megítélés, amellyel a magyar «úri társadalom» ilyen alkalommal rögtön megtiszteli azt, aki elég vakmerő volt ahhoz,

hogy letért a régi ösvényről és nem azt várta, hogy elsején nyugtával dicsérhesse a felkelő napot, hanem vakmerően azt ambicionálta, hogy produkáljon, saját észjárása szerint dolgozzon, saját munkájából húzzon hasznot és ő fizessen másoknak, ne neki nyújtsanak át elsején lezárt borítékban szigorúan megszámlált apró bakjegyeket. A bukások sűrű sorozata növelné azt a tévhitet, hogy a magyarság nem alkalmas a kereskedői és ipari pályára.

Önállóság a cél.

Igenis legyen a keresztény magyar önálló gazdasági alany, legyen vállalkozó, legyen munkaadó a megfelelő arányban a gazdasági tevékenység minden területén. Ehhez azonban bizonyos előfeltételekre van szükség. Az egyik az, amit a törvény céloz: módot adni a keresztény magyar intelligenciának, hogy közlőből, belülről ismerkedjék meg a gazdasági élet pszichéjével, hogy elsajátíthassa annak műhelytitkait, megedződjék hőmérsékletét sűrűn változtató levegőjében, kifejlessze önmagában azt a hatodik érzéket, amely nélkül az üzleti életben nem lehet boldogulni, amely folyton latol, számol, kutat, érdeklődik, előre kémlel, sejt és meglát jelenségeket, amelyek kiszámítható változást hoznak. Ha azoknak, akik belekerülnek a gazdasági élet kohójába, tágra van nyitva a szemük és nem a számlák, levelek, bérlisták érdeklik őket, hanem a történet maga, az üzleti gesztio miatt, a siker vagy sikertelenség titka, ha nem azért vannak ott, hogy a fix emelkedjék és a nyugdíjra jogosító időt valahogy lemorzsolják, hanem azzal az eltökélt szándékkal, hogy ha kitanulták a mesterséget és szereztek valami tőkét az önállósításhoz, akkor ezt megfelelő körülmények között feltétlenül meg is teszik. Lentől, falmentében, óvatosan és okosan, de saját számlára, saját felelősségükre, saját rizikójukra és hasznukra próbálnak idővel dolgozni, az adminisztráció kevés vagyoni lehetőséget nyújtó, de biztos sivársága helyett a kockázatos, de komoly sikerekkel is kecsegtető küzdelem szabad területén. A törvény végső célja bizonyára az, hogy alkalmat adjon az arravalóknak a szelektálódásra, hogy kialakuljon egy keresztény gazdasági elit, amely fokozatosan felveszi a versenyt azokkal, akik ma a gazdasági téren in possessione vannak. Ez minden-

esetre a magyarságnak a gazdasági életben való erősebb és jelentősebb kihatású részvételének legelső feltétele. De van több is.

A második előfeltétel, hogy megváltozzék az a mentalitás, amely sajnos, még mindig grasszál nálunk, t. i., hogy vannak úri és nem úri, a magyar intelligenciához illő és nem illő foglalkozások. Mert ez nem igaz. Minden foglalkozás úri, amelyet úri módon űznek, vagyis becsülettel, tisztességgel, szorgalommal, hozzáértéssel és ambícióval és nem úri, még ha minisztériumi asztalnál folyik is le, ha nem áll egyébből, mint pennarágásból és időlopásból, ha valaki ennél többre nem képes, vagy ennél többet nem ambicionál, mert sem tehetség, sem úri kötelességérzet nincs benne. A magyarság ugyanakkor, amikor a társadalmi és gazdasági egyensúly helyreállítását követeli, mondjon *mea culpát* eddigi viselkedése fölött és értékelje át gyökeresen eddigi felfogását a különféle hivatásokról, tevékenységekről és foglalkozásokról. Helyezze a közbecsülésben is előtérbe azokat, akik egyéni kockázattal produkálni és alkotni akarnak, nem pedig a mások által teremtett vagyoni lehetőségek mentőöveibe bújva tartani fenn magukat az élet viharos áramlásaiban.

A nyugati kultúrnemzetek középosztálya, sőt arisztokráciája évtizedek óta résztvesz nemzetének gazdasági életében, nemcsak mint földbirtokos, hanem mint iparos és kereskedő is. Hogy ott olyan vagyoni eltolódás soha be nem következhetett, mint nálunk és hogy a zsidókérdés sem éleződhetett ki, annak ez a magyarázata és oka. Az angol, francia, német kereskedőt és iparost a társasági élet szempontjából semmiféle bántó megkülönböztetés nem éri, nem is érheti, mert hiszen soraikban márkik, grófok, lordok serege foglal helyet és játszik vezetőszerpet mint egy-egy kereskedelmi vagy ipari vállalatnak tulajdonosa, illetőleg vezetője. A magyar földbirtokososztály is megtehetné azt, hogy a földéhes parasztságnak elparcellázná birtokának valamelyik alkalmas részét és hogy az így szerzett tőkével kereskedelmi és ipari vállalatot nyisson. Különösen akkor kellene ezt megtennie, ha van a családnak esetleg már a gazdasági élet előiskoláján átment tagja, akit az így szerzett tőkével önállósítani lehetne. A mobil tőke hiányát így kellene pótolni a keresztény magyarság azon részénél, amely ezidőszerint még tisztos értékű ingatlanvagyoni birtokában van. Ha ez az akció megindulna, ez mindenesetre siet-

tetné nemcsak a társasági felfogás megváltozását a gazdasági foglalkozások értékelését illetőleg, hanem elősegítené a keresztény magyarságnak a gazdasági életbe való arányos szerepének megszerzését is.

Egy további feltétel: Meg kell teremteni egy olyan hitel-szervezetet, amelyhez eredménnyel fordulhasson az a keresztény vállalkozó, aki megfelel a szolid hitel feltételeinek. A magyar nemzet liquid vagyonának kezelői ma tagadhatatlan egyoldalúsággal, soha be nem vallott, de sokszor érvényesülő rejtett szolidaritás alapján irányítják a tőke áramlását. Hogy egy privát bankár hogyan kezeli a saját pénzét, kinek adja hitelt, ahhoz senkinek semmi köze. Az azonban nem lehet magánügy, hogy mit csinál egy részvénytársasági bank, amely betéteket fogad el, amely a nemzet pénzügyi felségjogát gyakorló Nemzeti Bank segítségével bonyolítja le hitelműveleteit és szerzi meg busás nyereségét. Ezeknek objektíve és minden preokkupációtól menten kell elbírálniuk a hiteligenyölőket, kizárólag azok anyagi és erkölcsi bonitása alapján. A föld eső nélkül, a vállalkozás hitel nélkül a legzseniálisabb koncepció mellett sem lehet gyümölcsöző. A törvényhozásnak tehát kötelessége a gazdasági élet létfeltételét képező hitelrendszert úgy szabályozni, hogy az ahhoz való hozzá" férést a keresztény magyar vállalkozók számára a hitelképesség fennforgása esetén lehetővé tegye.

Az államnak még száz és ezer módja van ahhoz, ma sokkal inkább, mint eddig bármikor, hogy a gazdasági élet irányításába belenyúljon. Tegye ezt meg konzekvensen, rendszeresen és tudatosan azzal a célzattal, hogy föl akar nevelni egy keresztény vállalkozói réteget és segíteni kívánja az önálló gazdasági tevékenységben azokat, akik nem szürkültek és nem aggottak el a bürokráciában, hanem ellenkezőleg, meg okosodtak, megizmosodtak és az önálló életre felbátorodtak. Ha ezt a tevékenységet az állam minden vonatkozásban állandóan szemelőtt fogja tartani, akkor el fogjuk érni a célt, hogy a magyarság a közzgazdasági életnek ne hivatalnok serege legyen, hanem cselekvő részese és használnak élvezője.

Helyet kell teremteni a magyarságnak a gazdasági életben, mert a területet harc nélkül engedte át másoknak. Visszaszerzéséhez ma nincs meg sem anyagi felkészültsége, sem megfelelő gazdasági tudása. Ehhez kell, hogy hozzásegítse a törvényhozás

és az államvezetés, törvénnyel és kongruens rendeletekkel, de főképen pozitív segítséggel és támogatással. Ezt a nagy problémát nem látjuk megoldva ezzel a törvénnyel, még annak első fázisát, a munkanélküli keresztény intelligencia elhelyezését sem tökéletesen. Mindenesetre jelentős lépés, biztató kezdet, egy határozott szándék és kormányzati elhatározás jele, amelyet azonban követnie kell az ezzel összefüggő gazdasági problémák munkabavételének, mindaddig, míg a magyar ugar mély szántása elég tápanyagot fog adni a magyar tehetségnek, munkának, elszántságnak, a produkáló, vagyontteremtő, a nemzet és a maga jövedelmét felfokozó önálló gazdasági tevékenységhez.

Ez az útja a zsidókérdés végleges megoldásával párhuzamosan a gazdasági hegemonia megszerzésének a keresztény magyarság számára.